

ПИСЬМО- НАВ- ТИКА

ТАНЯ
СТУС

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

ПИСЬМО- НАВ- ТАНЯ СТУС ТИКА

НАМАЛЮВАЛА АНЯ ІВАНЕНКО

Pabulum.

[<купити книгу на сайті kniga.biz.ua>](http://kniga.biz.ua)

NB

Світ довкола такий розмаїтий, що насправді кожен листок на дереві мусить мати власне ім'я. А може, й має. Тільки люди не завжди здатні його розрізнити... Якщо ми хочемо не просто споглядати, а художньо прописувати цей світ, доведеться навчитися розрізняти імена кожної дрібнички. Вони є дуже важливими. Саме з отаких нібито дрібничок складається світ. Якщо ми творимо справжній світ — то в ньому мусить бути й багато справжніх слів. Якщо ми все описуватимемо одними й тими ж словами — вони скоро закінчатся. І світ через це дедалі дужче блякнутиме й фальшивитиме. Не бійтеся слів — бійтеся фальші!

Іван АНДРУСЯК

СЛОВНИК

ЛІТЕРАТУРА

це вид мистецтва, що зображує життя за допомогою слів та художніх образів. Цим словом також називають сукупність книжок.

КНІЖКА

паперове чи електронне неперіодичне видання твору. В українській мові є традиція розрізняти слова «книжка» та «книга». Друге вживається переважно в урочистому, піднесеному значенні, коли йдеться про такі явища, як, наприклад, Біблія. Або коли мова про дуже велике, грубе видання.

ПРОЗА

це твори, написані нашою повсякденною мовою на противагу віршованій мові, поезії. Зазвичай вживають це слово щодо літературних творів.

NB

скорочення за першими літерами (аббревіатура) вислову з латинської мови «Nota bene»: «Зауваж!».

ТРИ ПСИ

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

1. Уяви символічних персонажів художніх методів зі словника. Вони дуже тісно пов'язані з жанрами літератури. Напевне, Ти вгадуєш серед них персонажів книжок чи фільмів — ковбоїв, закоханих дівчат, безстрашних героїв, шукачів правди та справедливості.

- Який із них Тобі найбільш симпатичний і чому?
- Хто не викликає в Тебе бажання познайомитися ближче?
- Пригадай, які ще методи з'явилися впродовж сотні років після розміщеного опису? Підказки знайдеш на сторінці 105 та в розділі «Пуск!».
- Опиши кількома словами «представника» методу, який Тобі пригадався.

- Проаналізуй сюжет своєї історії з точки зору творчого методу. Він романтичний? Реалістичний? Сентиментальний?

Творчі методи — не математичні формули.
Часто вони переплітаються, доповнюють, підкреслюють один одного,
збагачуючи твір.

2. Проглянь схеми основних видів композиції на сторінці 49-50. Насправді їх не так легко засвоїти й дорослій людині. Але якщо Тобі вдасться виконати цю вправу — вважай, письменницьке майбуття у Твоїй кишені. :)

Можеш виконувати завдання, змінюючи якусь відому казку. Або відразу працюй із власним задумом оповідання.

Спробуй у кожен шестерик на наступних сторінках вписати елементи композиції, які рухатимуть сюжет і розкриватимуть задум твору. Май на увазі:

- ПОДІЇ можуть відбуватися до чи після початку розповіді.
- Про ключову подію твору можна розповісти НАПРИКІНЦІ.
- Дії з ПЕРСОНАЖАМИ можуть відбуватися ПАРАЛЕЛЬНО й зв'язок відкриється лише в фіналі.
- Час ПОДІЙ може бути дуже розірваним — на години, роки й навіть століття.
- В одному МІСЦІ може відбуватися кілька подій ОДНОЧАСНО.

Бажаю Тобі нестримно вигадувати **най-дури-світ-ські-ші** речі! Ніхто не ставитиме оцінок. Та й правильних відповідей немає. Головне — зняти пута з Твоєї фантазії!

ВЛАШТОВУЄМО ЯСКРАВЕ ЗІТКНЕННЯ Й ОПАНОВУЄМО ЩЕ ОДИН МАРШРУТ, НЕОБХІДНИЙ ДЛЯ ЖВАВОЇ МАНДРІВКИ

Звісно ж, Тобі відоме слово «конфлікт». У побуті воно вживається в значенні суперечки, сварки, з'ясування стосунків між людьми через протилежні інтереси чи переконання. **Словом, це коли бажання чи очікування однієї людини не відповідають можливостям чи бажанням іншої.** У найкращому випадку розв'язання конфлікту розвиває наші стосунки з людьми. У гіршому — руйнує їх. :(

Приблизно так і в літературному творі. Сюжет не може розвиватися без закладеного в ньому конфлікту. А нерозв'язаний чи неправдоподібний — він робить твір просто «спробою», графоманією.

У центрі конфлікту — головний герой на шляху до своєї мети. Протириччя та зіткнення можуть виникати не лише між ним та іншими персонажами. Палиці в колеса можуть встромляти й усякі інші «супротивники».

Розв'язання суперечки через вчинки та взаємодії персонажів, через зміни їхніх характерів триває впродовж усіх етапів сюжету¹.

¹ Про це можна нагадати собі в розділі «Рушійні сили» (с. 37).

Поступово читач отримує підказки та знаходить відповіді на запитання: Хто..? Чому..? Навіщо чинить так чи інакше?

Ось яким маршрутом їде літературний конфлікт від зав'язки до розв'язки.

Де шукати конфлікт для свого твору, щоб за ним було цікаво слідкувати читачам? Навряд чи когось заінтригує суперечка між дитиною та батьками щодо купівлі новітнього девайсу. У літературних творах такі ситуації потребують глибшої основи. Наприклад, боротьби між старими й новими ідеями («конфлікт поколінь»). У героя може бути «внутрішній конфлікт» (бажання не відповідає можливостям).

Є більш глобальні конфлікти — наприклад, боротьба між добром та злом (герой змагається з лиходієм), правдою та кривдою (із брехунами чи злочинцями), як у казках, здобуття власної свободи.

Варіантів багато. З часом Ти зможеш легко виділяти конфлікти в літературних творах.

² Хоча в «дорослій» літературі у фіналі не завжди буває досягнення й перемога.

1. Вигадай конфліктні ситуації та заповни табличку.

ПОВЕРХНЯ КОНФЛІКТУ	БАЛИ	ГЛИБИННА ОСНОВА
Баба Яга хоче здобути золоту медаль із плавання.		Вона не вірить у власні сили.
Батьки змушують дитину повністю з'їдати сніданок.		Батьки вважають, що у всьому мають рацію.
Черепаша не віддає Крокодилу чарівну книгу.		За допомогою чарівної книги Черепаша хоче знищити світ.

- Поміркуй і підкресли ті рядки, з яких можна створити історію, яку Тобі буде цікаво вигадувати або читати.
- Впиши для кожної позиції бали (за 12-бальною шкалою): як Ти оцінюєш можливу напругу в цьому конфлікті.
- Обміркуй найбільш напружений конфлікт. Із допомогою якої ситуації можна це показати? Чим би Тобі хотілося його розв'язати? Хто головні герої такої історії? Хто може бути союзником головного героя? Чи може персонаж відмовитися від своєї мети? Заради чого? Чи може ця відмова стати його перемогою?

2. Вигадай історію, яка базуватиметься на цьому конфлікті.

3. Запроси друзів чи батьків погратися у «вгадай, чим закінчиться?». Перекажи їм частину своєї історії, зупинившись до розв'язки.

- Чи озвучили вони Твій задум фіналу?
- Чи хотілося б Тобі використати чийсь фінал? Чому?

4. Запиши 10 найбільш безглузвих конфліктів, які спадуть Тобі на думку. Про такі кажуть: «На порожньому місці».

Наприклад: у друзяк-байбаків є по одній кульці різного кольору. Один із них хоче кульку іншого. Але той не віддає.

- ---
- ---
- ---

ДЕКОРУЄМО ПИСЬМОБУС СТИЛЬНИМИ ТА ЯКІСНИМИ МАТЕРІАЛАМИ, ЩОБИ НЕМОЖЛИВО БУЛО ВІДВЕРНУТИ ВІД НЬОГО УВАГИ

Ти вже знаєш, про що й навіщо хочеш розповісти свою історію. І розумієш, що непогано було б упродовж усієї оповіді утримувати увагу читача. Для цього є залізне правило: **недоговорюй**. Оповідай історію, розкривай вчинки та характери персонажів поступово, натякай на розгадки непомітно. Думай про те, які почуття та емоції хочеш викликати в читача.

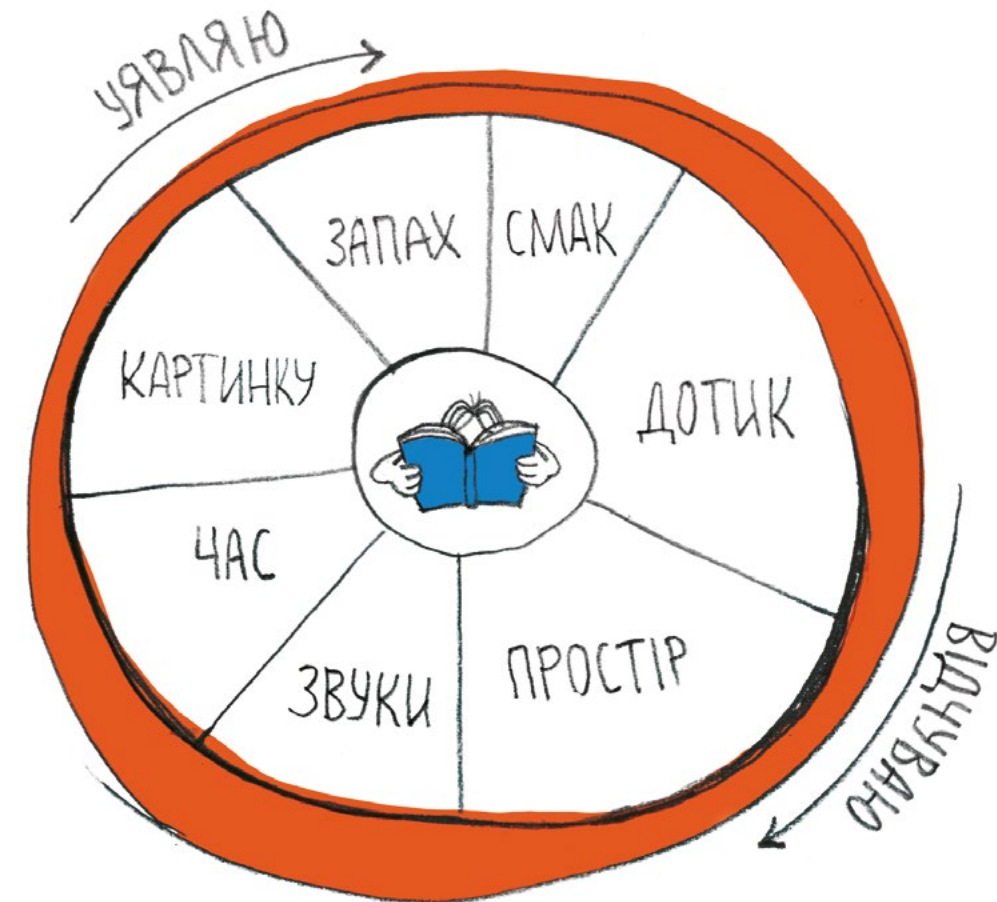
Постійно підкидай дрова у вогнище уяви й читацького очікування. Для цього знадобляться цікаві, яскраві деталі, які допоможуть створювати настрій та образи. Це може бути особлива говірка одного з персонажів. Чи метафоричний опис обставин дії. Головне — уникати штампів.

Пам'ятай: **багатослівність вадить**. Показуй свою «картинку» не описами, а в деталях, вчинках персонажів, у діалогах. Щоби передавати дію, уникай дієслів-процесів на кшталт «подумав», «сказав», «узяв», «вийшов». Добре поміркуй, як про ці дії «говорять» обставини, за яких вони відбуваються. Напишеш «гепнули двері» — і в уяві виростає ціла картинка про емоції людини, про дім чи про протяг (чому двері гепають?). А напишеш «вона зайшла» — і крім «зайшла» зрозуміло тільки те, що це була жінка.

Дуже важить ритм оповіді. Довгі абзаци затягують дію, навіть роблять читання нудним. Тільки великим Майстрам Слова вдається за масивами тексту тримати увагу читача. Дуже цінується багатозначна стислість. Всесвітньовідомий прозаїк Ернест Гемінгвей написав блискуче драматичне оповідання з... чотирьох слів!

ПРОДАЮТЬСЯ ДИТЯЧІ ЧЕРЕВИЧКИ. НЕНОШЕНІ.

Щоби проаналізувати наповненість твору «гачками» для уяви читача, візьми за основу ось це колесо життя. Чи все є у Твоїй оповіді?

Коли свідомо працюєш над образами, емоціями, мовою творів, мовби «керуєш» відчуттями читача, це стає початком формування стилю. Більшість письменників (і митці загалом) мають власний «творчий почерк». Він виявляється в темах та жанрах, у засобах для створення образів персонажів, у ритмі оповіді, мові творів тощо.

Стиль — це те, чим один письменник відрізняється від іншого. Найбільшим чином це залежить від його досвіду та світогляду. Із часом творча манера може змінюватися.

ШУКАЄМО БЛІХ, РОЗМИЛЮЄМО ОЧІ, ОБРОБЛЯЄМО НАПИЛЬНИКОМ ТА ШЛІФУЄМО ДЕТАЛІ ЗГІДНО З ДОРОЖНІМИ ЗНАКАМИ

Написаний і ще не опублікований твір називається **рукописом**. Перш ніж бути оприлюдненим у вигляді книжки (не обов'язково — паперової), він проходить кілька дуже важливих випробувань.

Найперше «вчитування», зазвичай, здійснює сам автор. Знавці радять не захоплюватися перероблянням тексту до того, як поставлено фінальну крапку. Краще дозволити собі побути графоманом. :) А потім відкласти твір на певний час, дати йому «відлежатися». Тоді з'явиться шанс прочитати написане «незамиленим оком»¹ і «побачити всіх блощиць»² у ньому.

Утім, за час «відлежування» перше читання можна довірити «бета-рідеру». Особисті перші читачі найчастіше — рідні люди та друзі. Проте не квапся на 100% довіряти судженням людей, які Тебе люблять і цінують ваші стосунки. Вони можуть стримати справжні свої оцінки та зауваги, аби не образити чи не «підрізати крилець» юному таланту³.

Отже, текст відлежався, Ти вже не можеш цитувати його напам'ять і не пригадуєш кожної коми та крапки. Можна починати читати «на свіжу голову». :)

Якщо ж іще все пам'ятаєш, але дуже хочеться взятися за фінальний етап — роздрукуй рукопис⁴. Надрукований на папері текст набуває прямо таки магічних ознак! Він виглядає солідно й вагомо. А головне — Ти починаєш бачити його немов під мікроскопом. Не помітні до того блощиці стають на папері величезними, як слони!⁵

Правки внось у новий файл. Але перший не варто видаляти. Імовірно, може виникнути потреба повернутися й до якихось попередніх версій твору.

Отже, письмобус, уперед — на техогляд!

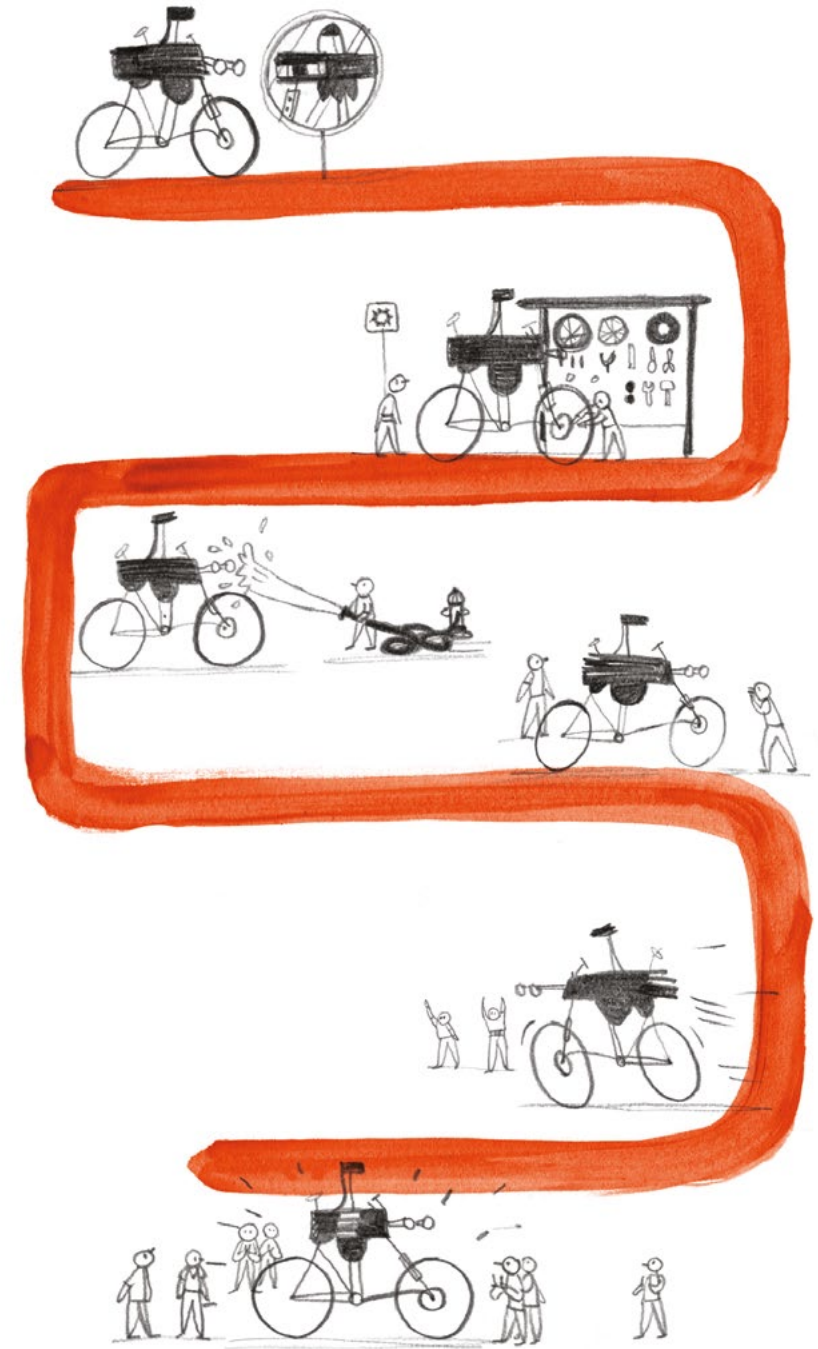
¹ Вислів «замилене око» з професійного жаргону редакторів означає, що твір уже знаєш так добре, що не можеш його уважно читати.

² Цей образний вислів із професійного жаргону редакторів означає «зауважити дрібні помилки та ляпи».

³ Далі у розділі вправ є гра для уникнення цієї колізії. :)

⁴ Обов'язково зроби широкі поля праворуч — для зауваг та правок.

⁵ Я переконана, що саме через цю магію паперові книжки існуватимуть іще довго.

NB

Ідеальних книжок не вигадують силоміць.

Оксана БУЛА

Найкращі редактори — ті, які можуть покритикувати твій текст КОН-СТРУК-ТИВ-НО. Тобто так, що ти побачиш його слабкі місця та знатимеш, як їх виправити. Такі редактори — це дуже досвідчені та ерудовані читачі. Вони бачать текст наскрізь, немов мають рентгенівський зір. І тому швидко схоплюють, де саме автор недопрацював. Не варто ігнорувати порад редактора. Краще добре поміркувати над ними. Пам'ятай: ніхто не може написати оповідання чи роман відразу на «відмінно». Такого не буває навіть у геніїв. Поглянь лише на чернетки Шевченка чи Шекспіра — вони всі аж чорні від закреслень та виправлень. Деякі автори, написавши повість, потім переписують її з нуля. А тоді можуть переписати ще раз — утретє!

Валентина ВЗДУЛЬСЬКА

СЛОВНИК

БЕТА-РІДЕР

(від літери грецького алфавіту «бета»⁶ та англ. «читач») — читач-тестувальник. Цю роботу може виконувати як фахівець-літературознавець, так і досвідчений книгодрузяка.

КОРЕКТУРА

(від лат. «виправлення») — процес виправлення граматичних та технічних помилок у тексті для оприлюднення.

ЛІТЕРАТУРНИЙ КРИТИК

фахівець, дослідник, який оцінює та аналізує твори сучасної літератури, її напрямки та явища.

РЕДАГУВАННЯ

робота над рукописом, пошук та виправлення помилок у формі оповіді, змісті та сюжеті. У видавничій діяльності розрізняють літературне, наукове та технічне редагування. Для автора дуже важливо знайти свого редактора, людину не лише фахову, а й близьку за духом⁷.

РЕЦЕНЗІЯ

(від нім. «огляд») — стаття, у якій міститься аналіз та оцінка вже виданого твору. «Внутрішня рецензія» — матеріал про рукопис, її пишуть із метою подальшої роботи над текстом.

⁶ «Бета» також означає числове значення «2». Наявність цієї частинки в термінах вказує, що мається на увазі не остаточний варіант роботи як, наприклад, у терміні «бета-версія».

⁷ І тут я, зловживаючи службовим становищем, із великою шаною й довірою шлю промінці вдячності своїй редакторці й колезі Галині Крук. :)